

4. Інформатика : підруч. для 7 класу закладів загальної середньої освіти / О. В. Коршунова, І. О. Завадський. — К. : Видавничий дім «Освіта», 2020. — 144 с. : іл.

5. Завадський І. О. IT-книга : інтерактивний підручник з інформатики. URL: <https://itknyga.com.ua/>.

УДК37.036.378.74

С.Л. Бондарчук, викладач-методист
КЗВО «Барський гуманітарно-педагогічний коледж
ім. Михайла Грушевського»
м. Бар, Україна

СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

ПІД ЧАС ПРОХОДЖЕННЯ РІЗНИХ ВИДІВ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Актуальність проблеми визначає той факт, що сучасне життя соціуму, хоч і скуте карантинними умовами, але протікає в динамічних формах, характеризується прискоренням та розширенням потужних інформаційних потоків, регулярним оновленням технологій, розхитуванням та ускладненням соціальної ситуації. Однією із заporук успішної мобільності сучасного учителя є креативність. Ця особистісна характеристика означає здатність швидко, гнучко, оригінально і продуктивно реагувати на всі зміни у системі освіти, НУШ та грамотно і творчо діяти на випередження нових соціальних ситуацій [1, с. 16].

Фах педагога завжди вважався творчим. Свого часу саме вища школа дала зразки творчого викладання, і нині, коли інтенсивно здійснюється реформа загальноосвітньої та професійної школи, формується система неперервної освіти, педагогічна творчість стає необхідною умовою сучасних вимог підготовки майбутнього вчителя. Дослідження, наукова розробка та створення педагогічних умов для формування креативності майбутнього вчителя з метою подальшої проєкції творчого процесу на учнів школи є одним із актуальних завдань, що стоять перед вищими навчальними закладами і в умовах онлайн-навчання [2, с. 178].

Важливість проблеми удосконалення системи підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва доводять у своїх науково-популярних працях видатні педагоги-психологи І. Бех, Л. Божович, А. Грецов, І. Дубровіна, Л. Міхєєва, А. Реан, О. Романовська, С. Смірнов, Д. Чернілевський, І. Шахов. Специфіку поступового розгортання механізму креативності і творчого самовираження особистості в художньо-творчій діяльності досліджено сучасними художниками-педагогами М. Кириченком, Л. Момот, О. Піддубною, О. Рудницькою, О. Шевнюк, Л. Шелестовою. Своє бачення методики формування креативної компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва під час проходження різних видів педагогічної практики пропонують в фахових виданнях з педагогіки мистецтва відомі науковці А. Гиро, О. Губенко, Є. Ільїн, В. Клименко, А. Орлов, Г. Падалка, І. Подорожна, С. Сисоєва, В. Чирков. Піднімають питання активізації налагодження дистанційного викладання

фахових дисциплін сучасним здобувачам мистецької педагогічної освіти Л.Гаврілова, О. Пасічник, О. Рибалко, В. Солдаткін, Ф. Стефаненко.

Мета публікації полягає у теоретичному обґрунтуванні означеної проблеми та висвітленні важливих питань практики стимулювання розвитку креативної компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва під час проходження педагогічної практики в умовах дистанційного навчання.

Фактори впливу на стимуляцію креативної компетентності можуть бути як стихійними, несистематичними, так і постійними, спеціальним чином організованими педагогами-наставниками, й серед цих факторів розглядають, насамперед, активне цілеспрямоване навчання та спеціальні онлайн-тренінги.

Проблема спеціально організованого онлайн-стимулювання професійної педагогічної та мистецької креативності студентів-практикантів спеціальної «Образотворче мистецтво» розглядається у трьох аспектах: психологічному, оскільки ефективність процесу стимулювання художньо-творчого потенціалу особистості, рівня її дивергентного образного мислення залежить від урахування її чутливості, потреб і мотивів діяльності, а також спричиняє зміни в мотиваційному полі молодшої людини; педагогічному, бо мета використання стимулів полягає в тому, щоб викликати позитивні зміни в поведінці та професійній діяльності майбутнього вчителя, що є педагогічною взаємодією; соціальному, оскільки стимулювання покликане підвищити продуктивність праці майбутнього вчителя в нових соціально-економічних умовах [3, с. 66].

Як правило, студенти приступають до різних видів педагогічної практики, вже маючи певний досвід навчання онлайн. Вони володіють основними технічними прийомами роботи в онлайн-класах, вміють користуватись набором інструментів, що пропонують сучасні розробники зручних для навчання популярних сервісів. Крім того, самі види практики плануються один за одним із поступовим ускладненням задач, що ставляться перед студентами-практикантами. Підготовча практика табірних зборів в умовах онлайн навчання знайомить із методами роботи з дітьми та юнацтвом, способам утримувати дисципліну, взаємодіяти з підшефним колективом, створювати оригінальні цікаві програми розвитку і розваг із урахуванням набутих під час основного навчання знань і умінь художньої спеціальності. Практика у літніх оздоровчих таборах останнім часом теж проходить в онлайн умовах. Студенти не мають змоги реально контактувати з дітьми та підлітками, але методисти практики створюють умови, при яких студенти намагаються проявити креативність, вигадати нові цікаві підходи до організації кожного дня віртуальних дітей. Акцент зміщується на оволодіння сервісів, програм, інтерактивної дошки, скрапбукінгу, художніх програм і художньо-технічних програм-редакторів.

Накопичення досвіду у даному руслі дозволяє студентам почувати себе вільніше під час проведення онлайн-практики позакласної та позашкільної виховної роботи. Кожен практикант при організованому працівниками школи онлайн-контактуванні з учнями школи починає розуміти, що необхідно шукати нестандартні ходи зацікавлення школярів і утримування уваги на собі протягом відведеного часу. Виникає впевненість, що переказ знайденої в інтернеті інформації може виявитись нецікавим, не зовсім актуальним для молодшого покоління та безкорисним з точки зору цілей виховання. Отже, формується

мотивація для саморозвитку практиканта в ході пошуку маркетингових рішень у відборі якісної інформації, її яскравому поданні та формуванні опосередкованих виховних впливів. Майбутні учителі образотворчого мистецтва мають певну перевагу у здатності блискучої візуалізації важливих ідей, планів, результатів. Вивчення художніх програм візуалізації інформації нагтовхує на продукування наступних креативних ідей та їх нестандартну реалізацію.

Практика пробних уроків і занять несе у собі нові виклики для майбутніх учителів образотворчого мистецтва. Кожен урок та гурткове заняття в режимі онлайн активно супроводжується візуалізацією інформації, будь-то засвоєння теоретичної грамоти з образотворчого мистецтва, ознайомлення з відомостями з області мистецтвознавства або навчання методам та прийомам художньо-практичній діяльності. Практиканти до кожного уроку самостійно готують презентації із фотоматеріалом, репродукціями мистецьких творів, показом поетапного виконання композицій, зразків дитячих робіт, запропонованих зразків для виконання. Кожен урок супроводжується знайденим або створеним власними силами відеоматеріалом, підібраними музичними тематичними композиціями. До того ж практиканти навчаються складати ілюстровані тести, використовують інтерактивну дошку, демонструють педагогічне малювання та способи пошуку інформації на різних сайтах. Але при всій різноманітності операцій, урок має бути цільним, ефективним, відповідати певним часовим нормам на кожному етапі роботи. Щоб створити такий продукт інтелектуальної праці, необхідно в певній мірі володіти не лише знаннями з області методики, теорії і практики образотворчого мистецтва й інших дисциплін комплексного навчання, але й володіти креативною компетентністю. Ця якість дозволяє працювати швидко, якісно, нестандартно, сміливо й творчо.

Переддипломна практика в онлайн-режимі, хоч і схожа на практику пробних уроків і занять, але відрізняється тим, що студент використовує набутий досвід у команді із шкільними учителями, стає часткою шкільного організму, відчуває у повній мірі загальний об'єм, ритм і темп шкільного професійного життя. Значно полегшує працю вчителів та практикантів наявність єдиної шкільної платформи офіційного сайту навчального закладу. Досвід показує, що студент здатен на високу результативність під час переддипломної практики у випадку, якщо у нього під час попередніх практик були креативні наставники-методисти, викладачі, і якщо практикант опиняється в руслі, у якому працюють творчі вчителі. Безініціативність, байдужість наставників може спрацьовувати як антимотивація до проявів дивергентного мислення. У креативному середовищі спрацьовує ефект синергетичних впливів, коли креативність одних осіб викликає динаміку креативності інших.

Г. Падалка звертає увагу фахівців на методичні дослідження українського вченого А. Душного, який, опікуючись процесуальними підходами активізації творчої діяльності та креативності студентів, визначає три стадії, ієрархічно пов'язані між собою. Найперше – це спонукання студентів до творчого наслідування, де творчість відбувається як процес відтворення, наслідування на основі вивчення творчих засад мистецької лабораторії креативного керівника практики. Друга стадія має на меті вже не наслідування, а продукування

нестандартних ідей та «зумовлену» творчість за завданням. І третя стадія, завданням якої є залучення до вільної, нічим не обмеженої творчої педагогічної та художньо-творчої діяльності, де відбувається повне розкріпачення творчої енергії молоді. Всі вищеписані методи сприяють відходу від старих стереотипних поглядів, формуванню вмій та навичок генерування нових фахових ідей. Методи можуть бути адаптовані до будь-якого віку і використані у сучасній системі педагогічної мистецької освіти [4, с. 115].

Сучасні онлайн-технології сприяють саморозвитку особистості майбутнього учителя. Образотворче мистецтво, завдяки його візуальному характеру, є благотворним фактором розкріпачення чуттєвості особистості, активізації творчого мислення, креативності. Феномен контактування із образотворчим мистецтвом полягає у пробудженні уяви та її особливостей, а також у активізації художньо-творчого мислення, стимулюванні відкритості особистості оточуючому середовищу і невимушеності, щирості і відвертості, довіри і сміливості.

Але інколи студенти відчують, що їм не вистачає умінь продукувати нестандартні ідеї. Виникає потреба додаткових засобів стимуляції власної креативності. Є ряд цільових методів, якими методисти можуть допомогти здобувачам освіти активізувати здатність до дивергентних ідей та дій. Водночас, коли студент засвоює ці методи, він може їх використовувати з метою активізації креативності своїх учнів під час практики та майбутньої роботи у школі.

Приведемо цікаву, на нашу думку, низку спеціальних методів стимулювання професійної креативності особистості, розроблених Є. Ільїним для використання у спеціально створених, штучно утруднених тренінгових умовах, які, до того ж, можуть бути використаними в умовах онлайн навчання як студентів-практикантів, так і школярів [5, с. 229]:

1. Метод часових обмежень, що базується на врахуванні суттєвого впливу фактору часу на розумову та інші види діяльності.

2. Метод раптових заборон, який полягає в тому, що особистості на тому чи іншому етапі розв'язання поставленої задачі забороняється використовувати ті чи інші елементи конструкції. Цей метод дозволяє руйнувати штампи, стереотипи діяльності, сприяє руйнуванню, розхитуванню інерції дії.

3. Метод швидкісного ескізування вимагає малювати все те, що студенти уявляють собі в той чи в інший момент розв'язання задачі, зображати всі конструкції, що приходять у голову. Завдяки цьому прийому стає можливим судити про трансформації образів, встановлювати те значення, котре має поняття і зоровий образ певної конструкції. Самих студентів це приває до контролю діяльності, регулювання процесу творчості на основі образів.

4. Метод нових варіантів реалізується через вимогу розв'язувати поставлену задачу по-новому, знаходити нові варіанти її вирішення, що додатково активізує творчий пошук, призводить до генерації рішень, урізноманітнення його аспектів. Даний метод можна використати на будь-якому етапі процесу рішення навчальної задачі – початковому, проміжному, кінцевому. Він може розглядатись як вид методу раптових заборон.

5. Метод інформаційної недостатності застосовується для особливої активізації діяльності на перших етапах розв'язання задачі. Він реалізується

тоді, коли вихідна умова задачі презентується з явною нестачею стартових даних.

6. Метод інформаційної перенасиченості базується на включенні в умову задачі заздалегідь зайвих відомостей, приміром, підказок, що містять дані, які маскують корисну інформацію, про що викладач може не повідомляти.

7. Метод абсурду, що передбачає постановку явно невиконуваної задачі, прикладом якої може бути побудова вічного двигуна або конструювання пристрою, який можна застосувати з неочікуваною метою.

8. Метод ситуаційної драматизації, який полягає в тому, що у процес вирішення навчальної задачі вносяться певні зміни – через постановку різноманітних питань або непередбачених вимог.

Зазначені методи вчений рекомендує застосовувати продумано, дозовано, повністю чи фрагментарно, з врахуванням індивідуальних особливостей учасників тренінгу, щоб не дійти «ефекту повного гасіння» творчої діяльності.

Нагадаємо, що навчальна педагогічна діяльність у галузі творчості відзначається певною специфікою. Відомо, що ні інтуїція, ні уява чи фантазія, ні емоційні переживання не підкоряються прямому впливові. Отже, треба шукати опосередковані методи, які б справляли побічну дію, активізуючи креативність.

Таким чином, розглядаючи перелічені методи, ми дійшли до висновку, що важливим компонентом професійної педагогічної та художньо-творчої успішності майбутніх учителів образотворчого мистецтва є сформована креативна компетентність. У кожного студента, навіть в умовах онлайн-навчання та проходження у онлайн-режимі різних видів педагогічної практики, можна сформувати вміння та навички креативного мислення, які підвищують загальний творчий потенціал особистості та дають конкретні інструменти нестандартного вирішення багатьох задач. Викладачі образотворчого мистецтва, методисти практики, не вперше впевнюються, що власний педагогічний та художньо-творчий приклад викладачів-наставників, грамотна мотивація молоді, активний підхід студентів до проходження всіх, передбачених навчальною програмою, видів педагогічної практики, є одними з вирішальних факторів забезпечення успішності у професійній та інших сферах життя особистості.

Література:

1. Пасічник О.В. Дистанційне навчання. Технічні особливості реалізації. Комп'ютер у школі та сім'ї : Науково-методичний журнал; Інститут інформаційних технологій навчання АПН України. 2020. №2. С.14-17.
2. Гаврілова Л. Г. Теоретичні аспекти впровадження дистанційного навчання в Україні. Освітлогічний дискурс. 2017. № 1-2. С. 168-182.
3. Губенко О. В. Методологічні аспекти аналізу чинників активізації креативних проявів особистості. Практична психологія та соціальна робота. 2017. № 11. С. 66-67.
4. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін). К. : Освіта України, 2008. 274 с.
5. Ильин Е. П. Психология творчества, креативности, одаренности. СПб : Питер, 2009. 434 с.